

KARTY EDUKACYJNE

Polskie obyczaje i tradycje bożonarodzeniowe
w sztuce polskiej

PAH POLISH ACADEMY OF
SOCIAL SCIENCES AND
HUMANITIES

Pomysł serii: Monika Plata
Merytoryka, teksty: Ela Pachała-Czechowska
Ilustracje: Arek Wielocha
Opieka artystyczna: Mariusz Rutczyński

Wydawnictwo PASSH London Publisher
Wydanie I, nakład 200 sztuk, Warszawa 2020
© Copyright by Sensory & Clinique Sp. z o.o.

KARTY EDUKACYJNE

Karty edukacyjne to seria wydawnicza, która powstała z myślą o potrzebie szerzenia wiedzy o kulturze i sztuce polskiej wśród dzieci polonijnych, a także przybliżania polskiego dziedzictwa kulturowego w tym środowisku.

OKRES BOŻEGO NARODZENIA

Pierwsza część serii przybliży na 30 kartach wielkości pocztówek polskie zwyczaje związane z Bożym Narodzeniem (Wigilia, jasełka, szopka, choinka, pasterka, kolędowanie, orszak trzech króli), a także liczne ciekawostki z obszaru polskiej historii, języka, geografii i historii sztuki.

Adoracja Dzieciątka

Kwaterna z Polptyku Strzegomskiego

Kto: Mistrz Lat 1486-1487, zwany też Mistrzem Dat Rocznych, czyli anonimowy malarz wrocławski, nazwany tak przez badaczy, ponieważ zamiast podpisu zostawił na swoim dziele tylko daty.

Kiedy: 1486 r., Śląsk, wykonany dla kościoła Joannitów, pw. świętych Piotra i Pawła w Strzegomiu.

Jak: deska jodłowa, tempera, złoto, srebro.

Gdzie zobaczysz: Muzeum Narodowe w Warszawie, Galeria Sztuki Średniowiecznej.

„Ubogą stajenkę” malarz zastąpił mruwaną budowlą, Dzieciątko Jezus leży na kamiennej podłodze u stóp matki, i otoczone złotym światłem. Maria z dłońmi złożonymi do modlitwy wraz ze św. Józefem, aniołami, pastuszkami i zwierzętami wpatruje się z czcią w Dzieciątko.

Czy wiesz, że?

Takie wyobrażenie sceny Bożych Narodzin było znane w średniowieczu dzięki objawieniu św. Brygidy Szwedzkiej. W swojej wizji Święta zobaczyła jasnowłosą Marię, św. Józefa ze świecą oraz Dzieciątko leżące na podłodze, u stóp matki, a także wola i osła. Wizja św. Brygidy przetrwała w tradycji i malarstwie bardzo długo i można jej elementy bez trudu rozpoznać na innych obrazach.

Zwróć uwagę!

Kolor, którego autor użył do namalowania płaszcza Marii, to droższa od złota ultramaryna, niebieski pigment, z którego malarz sam wykonywał farbę. Ultramarynę pozyskiwano z naturalnego kamienia lapis lazuli, od 6000 lat wydobywanego w górach Afganistanu.

Ucieczka do Egiptu

Projekt kwatery witraża

Kto: Stanisław Wyspiański (1869–1907) – wszechstronnie utalentowany, wybitny artysta Młodej Polski.

Kiedy: 1891 r., Francja. Projekt witraża do okna zachodniego w Kościele Mariackim w Krakowie. Rysunek pochodzi z teki *Sceny z życia N. M. Panny i Chrystusa Pana*.

Jak: rysunek, papier, ołówek, tusz, farba wodna.

Gdzie zobaczysz: Muzeum Narodowe w Krakowie.

Tylko Łukasz Ewangelista pisał o pobycie Jezusa w Egipcie. Święta Rodzina spędziła tam prawdopodobnie kilka lat. Sama podróż była bardzo daleka, zwłaszcza odbywana pieszo i na osiołku. Wyspiański skoncentrował się na postaciach, które wypełniają niemal całą powierzchnię rysunku, w otoczeniu bogato dekorowanych elementów architektury.

Czy wiesz, że?

Teknika witrażu była znana już w starożytności. Barwione szkło miało naśladować kamienie szlachetne i półszlachetne, a jego cena była porównywalna z wartością klejnotów. Poszukaj wśród kart innego dzieła Stanisława Wyspiańskiego, by zobaczyć jak wygląda gotowy witraż.

Zwróć uwagę:

W górnej części rysunku, pomiędzy Marią a św. Józefem autor umieścił stylizowany kwiat lotosu, tradycyjny ornament, który można zobaczyć na zabytkach starożytnego Egiptu.

AWERS

Awers każdej karty to reprodukcja dzieła sztuki polskiej związanego tematycznie z okresem Bożego Narodzenia – od miniatury ze Złotego Kodeksu Gnieźnieńskiego (ok. 1070 roku) do dzieła Jerzego Nowosielskiego (z roku 1983).

awers

REWERS

Na rewersie znajdują się informacje dotyczące danego dzieła sztuki.

tytuł dzieła

Boże Narodzenie

Miniatura z *Psalterza Trzebnickiego (Psalterium Nocturnum)*

autor dzieła

Kto: anonimowy mnich ze skrytorium cysterskiego w Lubiążu.

Kiedy: XIII w. (ok. 1200-1250 r.), Lubiąż; psalterz zawiera 158 pergaminowych kart, w tym 17 całostronicowych miniatur ze scenami z Biblii. Został napisany po łacinie i był używany do prywatnej modlitwy przez przyszłą świętą – Jadwigę Śląską, żonę księcia Henryka Brodatego ze śląskiej linii Piastów.

Jak: rękopis pergaminowy, tempera, złoto.

Gdzie zobaczysz: Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu.

Boże Narodzenie może wydawać się tu trochę nietypowe – odbywa się w otoczeniu budynków o bogatej architekturze, a nie w ubogiej stajence, zaś Maria leży na miękkim łożu przykrytym tkaniną. Za nią widać kamienny architektoniczny żłóbek z małym Jezusem oraz adorujące Go zwierzęta i anioły. Ten sposób przedstawienia Bożego Narodzenia został zażyczony z tradycji sztuki chrześcijańskiego Wschodu.

czas i miejsce powstania

technika

miejsce przechowywania

ciekawostki

Czy wiesz, że?

Manuskrypt, inaczej rękopis, to po łacinie *liber manu scriptum*, czyli księga napisana ręcznie. Taka księga powstawała w jednym egzemplarzu. Aby ją powielić, trzeba było ponownie ją przepisać. Pisany gęsim piórem przez kaligrafa i ilustrowany ręcznie przez iluminatora manuskrypt był przedmiotem o ogromnej wartości, na który stać było tylko najbogatszych i... potrafiących czytać.

Zwróć uwagę!

Adorujące Jezusa anioły trzy mają w rękach wstęgę z łacińskim tekstem hymnu anielskiego *Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis* (czyli *Chwała na wysokości Bogu, a na ziemi pokój ludziom dobrej woli*) według relacji ewangelisty św. Łukasza śpiewanego przez anioły przy narodzeniu Jezusa.

krótki opis dzieła

obrazek skorelowany z opisem

ciekawostki

Z RECENZJI OŚRODKA ROZWOJU POLSKIEJ EDUKACJI ZA GRANICĄ

**...Materiał zebrany w postaci arkuszy może być
dobrym źródłem poznawania tradycji polskiej w
szkołach za granicą. Ukierunkowanie tematyczne
wskazuje na bogactwo kultury polskiej związanej
z Bożym Narodzeniem. Zestaw jest estetycznie
przygotowany...**